

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2017/10/tarnoczaigeza-150-eve-tortent-a-kiegyezes-es-a-koronazas-a-korabeli-sajto-tukreben-08-01-15/>

Tarnóczai Géza

150 éve történt: A kiegyezés és a koronázás – a korabeli sajtó tükrében

1866. július 3-án Ausztria Königrätznél katasztrofális vereséget szenvedett a poroszoktól, így az osztrák vezetéssel elképzelt Nagy-Németország terve illúzióvá vált. A Habsburgok Velencét is elvesztették, de Ferenc Józsefnek még mindig voltak fenntartásai a magyarokkal való kiegyezés tekintetében. A császár július 17-én Andrássyval, július 19-én Deákkal tárgyalt, de az álláspontok nem közeledtek egymáshoz, noha a magyarok most sem követeltek többet, mint a vesztes háborút megelőzően. Sissi határozottan és intenzíven a magyarok iránti bizalomra kérte, buzdította császári urát, s ezzel a politika formáló tényezőjévé lett.¹

Deák és pártja azt vallotta, hogy a magyarságnak a nemzetiségekkel és az orosz fenyegetéssel szemben szüksége van a Habsburgok oltalmára, míg osztrák részről a vesztes háború után a magyarokkal való kapcsolatkeresés új, a korábbinál erőteljesebb ösztönzést kapott.² Ferenc József fokozatosan kezdett megbarátkozni a felelős minisztérium gondolatával, késznek mutatkozott elfogadni a közös ügyek delegációs kezelését, de ahhoz ragaszkodott, hogy a hadsereg feletti hatalmát semmiféle alkotmányos ellenőrzésnek ne kelljen alárendelnie. Deáék tudták, hogy a hadsereg kérdésében az uralkodó nem enged, így – bár ezáltal lényegét érintően módosult a magyar javaslat – elfogadták Ferenc József akaratát.³ Ezzel minden akadály elhárult a kiegyezés elől. A császár azért fogadta el a kölcsönös alkut, mert birodalma konszolidálásának eszközét látta benne, ami a birodalom nagyhatalmi helyzetének visszaszerzését, megőrzését szolgálja. Ferenc József 1867. február 17-i leiratában kimondta az alkotmány visszaállítását, kinevezte gróf Andrássy Gyulát miniszterelnöknek, és megbízta a felelős kormány megalakításával. Tavasszal sor került a kiegyezési törvények országgyűlési vitájára, s a képviselőház elfogadta a közös ügyi törvényjavaslatot.

A magyar politikai közvélemény zöme lelkesedéssel fogadta a kiegyezést. Úgy látták, hogy Magyarország ezáltal jórészt visszaszerezte függetlenségét, s azt is tudták, hogy ebben Erzsébetnek is jelentős része volt. Az emberek többségének véleményét adta vissza a korabeli sajtó, amikor emelkedett hangvételű, lelkesedéstől és örömtől átítatott hangon számolt be a koronázást megelőző ünnepekről, majd arról, ami szó szerint is feltette az eseményekre a koronát. Az uralkodópár május 8-án érkezett a magyar fővárosba. A bevonulási ünnepélyről a Fővárosi Lapok másnapi száma így számolt be: *„A három színű lobogók újra megszorodtak, s már reggel észre lehetett venni az élénkséget, mely délután egész ünnepivé vált. Épen féltizenkét óra volt, midőn a gellért-hegyi erőd ágyui hirdetésként, hogy az Uralkodó-pár átjött a határon. A legszebb nyári idő kedvezett a bevonulási ünnepélyre. Délután 3 óra körül már nagy csoportok lepték el azon utcákat, melyeken a bevonulásnak kellett megtörténni. Bár Császár Ő Felsége minden ünnepélyes fogadtatást mellőztetni kért, az őszinte öröm üdvözlő kifejezései nem maradhattak el. Az indóházról a várpalotáig minden ház fel volt lobogóva, a legtöbb lomb- és virágfűzőekkel díszítve, s az ablakok alját szőnyegek tarkíták; az erkélyek pedig egészen virágokkal valának fedve. Az út*

Tarnóczai Géza: 150 éve történt: A kiegyezés és a koronázás – a korabeli sajtó tükrében

két oldalán emelkedő árbcok ismét lobogókkal, fűzerekkel és koszorúkkal voltak tele rakva, míg tövüket zöld galyakkal vették körül. Az élénk három-szin mellett nem ritkán lehetett látni a bajor fehér-kék s a birodalmi fekete-sárga színeket sem. (...) Pontban fél ötre volt, midőn a vonat megérkezett, s lelkes éljenek fogadák. Császár Ő Felsége lépett ki először, s aztán Felséges neje szeretetreméltó nyájasságával fogadván a mindig fel-feltörő éljenzéseket. A felséges asszony ibolyaszínű selyem ruhában volt, melyet elől kevés fehér csipkézet díszített; fején magyaros bársony kalpag, dús haja a legegyszerűbben fésülve s hátul félkörbe helyezett fonatokban fogva össze. Felöltönyt nem viselt, s a hintóban fekete napernyőt használt. Ő Felsége a császár huszár egyenruhában volt, kolcsagos kalppal. Hivatalos fogadó beszéd nem volt. Császárné Ő Felségét azonban az előcsarnokban előkelő hölgyek üdvözölték s gr. Andrássy Gyuláné egy pompás virágbokrétát adott át, mely violákból, rózsákból s kaméliákból állt, úgy illesztve egymás mellé, hogy közepén a magyar, köröskörül pedig a bajor színt mutatá. (...) Az utcákat ellepő roppant tömeg mindenütt a legnagyobb lelkesedéssel éljenzett. Az ablakokból kendőket lobogtattak s a hölgyek virágot szórtak. A tömegeből is nem egy bokréta esett a Felséges pár hintójába. A fürdő utcában valódi virágeső hullt.”⁴

Erzsébet a kiegyezést követő első magyarországi látogatása igazi diadalmenet volt. Eötvös József báró, az Andrássy-kormány vallás- és közoktatási minisztere a következőket írta Falk Miksának, Sissi magyartanárának (aki nem sokkal később a Pester Lloyd című, német nyelvű liberális lapnak lett a főszerkesztője) Pest-Budáról: „Magas tanítványa nálunk virágokkal fogadtatott, és napról napra nő a lelkesedés, mely irányában nyilvánul. Valamint hiszem, hogy soha egy országnak nem volt királynéja, ki ezt inkább érdemli, úgy tudom, hogy sohasem volt ilyen, akit így szerettek... és én mindig úgy voltam meggyőződve, hogy ha egy korona úgy, mint 1848-ban a magyar, széttörött, azt csak a nép szívében ébresztett érzelmek lángjai forraszthatják össze. Három évszázadon át megkísértettük a hittel, aztán megpróbáltuk a reménnyel is több ízben, de még egy hátravolt. Az, hogy a nemzet a dinasztia valamely tagját igazán, szíve mélyéből szeresse, és minthogy ezt most elértük, nem aggodom a jövő iránt.”⁵

A négynapos koronázási ünnepek olyan bonyolult ceremóniákat jelentettek, hogy az uralkodópárnak mindent részletesen el kellett próbálnia. A Hazánk s a Külföld szinte egy teljes számot szentelt az események ismertetésére, címlapján illusztrációt közölt Ferenc Józsefről és Erzsébetről, a kép fölött kihangsúlyozva, hogy az a magyar királyt és a magyar királyasszonyt ábrázolja.

„A koronázási ünnepeket voltaképen a korona átvitele nyitotta meg, rendes helyéről a plebaniai-templomba vitetvén. F. hó 7-én délután vitetett át a szent korona az országos jelvényekkel együtt a plébánia templomába. Már délben kezdett sorakozni a katonaság, mely az ünnepélynél sorfalat vala képezendő. Vagy hatféle ezredbeli csapat, mind külön zenekarral, vonult föl a budai várhegyre, s fölállván, a várlaktól egészen a templomig gátot képeztek a tolongó népözön ellen, mely két óránál tovább a legtikkasztóbb melegben is várta a menet megjelenését. Két órakor harsogott a trombita a vár előtti piacon, jeléül annak, hogy a huszárszázad, mely a menetet megnyitandó vala, indulni kezd. A menet ünnepélyes lassúsággal haladt. Már a barnult arcu délceg huszáralakok, melyek a menetet vezették, a tetszés jeleit ébreszték a sokaságban. Utánok hintókban jöttek a korona vitelével megbízott főrendi és képviselőházi tagok. Az egyszerű kocsi kellemesen váltakozott a főuri diszhintó fényével és a hátul álló huszárok pazar ruhájával. (...) Az ünnepély fél órával később fejeztetett be, midőn a küldöttség, a szent koronát a templomba letéve, ugyanazon rendben visszatért.”⁶

Hazánk s a Külföld 1867. június 13-i számának címlapja

Június 8-án, amikor a nevezetes eseményre sor került, a Fővárosi Lapok ezt írta: „A koronázás napja ma van! Az egész Budapest ünnepi fényben úszik, s ember ember hátán szorong, tolong, s várja a mai rendkívüli nap ünnepi látványait. A máskor ezerfelé ágazó nagyvárosi élet most mind a Duna két partján összpontosult, hol az elevenség pezsgése már napok óta tart. Tömeges idegen, – fején kürtő-kalapban, kezében látcsövekkel – fényes küldöttségek, megyei, városi banderisták, követségek tagjai, lóháton nagyurak és falusi földművesek nagy tömege hullámozott s hullámozik föl s alá a nagy utcákon. A ki tehette, eljött a fővárosba, hogy szemtanúja legyen oly országos ünnepélynek, minőt Buda vára I. Ferenc 1792-diki megkoronáztatása óta nem látott. (...) A vasútak és gőzhajók már napok óta szállítják a vendégeket, s az ember csodálkozik, hogy enyi ezer meg ezer vendég mint fér meg Pesten. (...) Midőn e sorok megjelennek, már mindenki élénk izgalomban lesz, s a nemzeti ünnepnap ez örömszájában mély fohász száll ajkainkról: "A nemzetek és királyok istene áldja meg e hazát, s tegye e napot örök emlékké az által, hogy anyi örömet árasszon rá a koronázás után, mint a menyki szenvedéssel sújtá a sors hosszú évtizedekig, a miglen e napot megérheté!" ”⁷

A koronázás napjának összes ceremóniáját nem kívánom részletesen ismertetni, de a leglényegesebb momentumok felidézését a korabeli sajtó segítségével megkísérlem. „Megható látvány volt, midőn ezek után ő Felsége a nép felé fordulva, három vágást tőn az ország elfoglalásának jeléül, üdvölvések tudaták ezt az összes néppel. S most következett a Magyarország történetében fénypontot alkotó pillanat, midőn a császár ő Felsége a hercegprimás és az ezen cselekményre helyettesített nádor által Szent István apostoli

Tarnóczai Géza: 150 éve történt: A kiegyezés és a koronázás – a korabeli sajtó tükrében

koronájával magyar királynak koronáztatott. Ezekután ő Felsége jobbába a jogar, baljába pedig az ország almája nyújtatván, a primás az összes királyi kíséret által a sanktuariumba helyezett magyar királyi trónra vezettetett. Gr. Andrássy Gyula miniszterelnök, mint a nádori helyettes "Éljen a király" kiáltására az összes nép viharos éljenei, az ágyuk dörgése és a puskák ropogása viszhangzott. Erre ő Felsége a király felkérte a hercegprimást, hogy ő Felségét a császárnét is koronázza meg Magyarország királynéjává. Ő Felsége a császárné közvetlen kísérete mellett, a szent olajjal megkenetvén, az apostoli koronával a vállain érintetett meg, s így azt e hon királynéjává, szeretett anyjává koronázta. A magyar királyné kezeibe a jogar és országalma nyújtatván, a segédletet tevő kíséret által a király ő Felsége mellé vezettetett, s most erre a "Téged Isten dicsérünk" hangoztatott az összes főpapság által, a harangok zugása és ágyuk dörgése mellett."⁸

A Fővárosi Lapok hasábjain Asbóth János a nemzet véleményének is hangot adott: „Az éljenek most sokkal harsányabbak voltak. Koronás Királyunk volt már akkor is, midőn először láttuk, de Isten-igazából csak most lett az, miután kezét fölemelte az esküre egész világ előtt, hogy alkotmányunk szent és sérthetetlen. Alkotmányunk kétoldalú kötés a fejedelem és nemzet közt. A koronázás is kétoldalú; a nemzet választotta fejére tevén a koronát, biztosítja sérthetlenségét ép úgy, valamint a Király letevén az esküt, a népjogok sérthetlenségét biztosítja. Az éljenzés mindig hatalmasabban hullámozva zajlott föl, midőn a Király, sarkantyúzva lovát, vágatva nyargalt a dombra, és megtette ünnepélyes arccal, melyben a nap egész fontossága visszatükröződött, a négy kardvágást keletnek, nyugatnak, északnak és délnek. Éreztük a növekvő éljenzésben is már a 19 éven át anyi sanyarú keservet szenvedett szegény magyar nép keresztültörő reményét, melybe bele vegyült egy édes-keserű érzet, egy fölverődő méla visszhang, hogy túl vagyunk tán már a gyötrelmeken! Midőn a négy kard-vágást láttuk, felzajlott keblünkben a nemzet egész régi dicsősége, régi nagysága harcban és békében – és felzajlott a régi háromszázéves történet sok változása. Mi vár reánk most? De "jönni fog, mert jönni kell" – S ismét durrant az ágyú, és a menet vissza indult a királyi palotába. Ekkor történt a szokásos pénzszerzés is. Midőn a király folyton ágaskodó lova már a hidra lépett, képviselők és főurak fölrohannak a királydombra, egy bucsúpillantásra. De a népet sem lehetett tovább tartani. Keresztül tört vadászságon és a kozák-szerű dsidásokon, s a királydombon egy pillanat alatt ostromló vénasszonyok, gyermekek, legények, falusi gazdák és hordárok tolongtak. A zöld lejtő össze volt tiporva, a piros bársonyt meztelen láb és patkós csizma rongálta. De mind azt kiáltá: éljen a király!”⁹ A cikk szerzője tehát – bár a lojalitás hangján szólt – nem is titkolta, milyen sokat jelent a magyar nép számára, hogy az uralkodó végre elismerte az ország alkotmányát. Az sem kérdés, hogy csak a koronázás révén vált igazi királlyá, eddig maximum örökös királyi párként emlegethették őt és hitvesét.

A Hazánk s a Külföld a jeles alkalomra íródott verset is közölte hasábjain:

„Koronázáskor
– Junius 8.–

Mely annyi szent s dicső főt ékesített:
– Király! – fejedén hát a korona;
Egy ércdarab, mi hódolásra minket
Egy ezredévtől magához fona;
Egy ércdarab csak, ah! de szent minékünk,
Mint Izraelnek frigyládája volt,
S mint melyhez csak forró imával érünk:

A fennen fénylő, tiszta égi bolt!

Sok, sok vihar üldözte nemzetünket,
De koronánknak fénye megmaradt;
Mert nem kiméltük érte hő vérünket, -
Gyilkos csatáknak vad tüze alatt;
S meggörbülve bár, – fénylik szent keresztje!
És hatalmunkat most is hirdeti!...
Kinek fején most – azt övedzve: –
Nemzetünk kardját – lábadohoz teszi.

Fölség! Hallottuk ajkad esküjét, mely
Istent hívá meg bizonyságaul,
Hallottuk forró, megnyiló kebellet,
S minden szavad mélyen szívünkbe hullt:
Hogy azt a földet óvni, védni kész vagy,
Mely őseinknek szent hamvából áll;
Hogy megtörhetlen őre jogainknak
Magad leszesz, mi hallottuk, Király!

Isten is hallá, s ha Te jogainkat, –
Mi megőrizzük híven koronád:
S bár jöjjön a vész, minket meg nem ingat,
Mert bizalommal nézünk fel reád,
S ki kart emelne föl Kent homlokodra,
Vérünkön juthat el csak trónodig...
Király s Haza! ezt sziveinkbe hordva,
Nem lesznek köztünk soha korcsok itt!

Ragyogjon szét e koronának fénye,
Mint életkeltő napnak sugara;
Sugárban ölelkezik a béke,
És a népeknek megáldó szava!
És Te Király, viseld azt, hogy nevednek
Emléke is örökre szent legyen!
Üdvözetink halld – szívünkből erednek –
Fölharsogni erdőn, völgyön, hegyen!”¹⁰

Az újságok természetesen a nagy esemény minden apró részletéről beszámoltak. A Fővárosi Lapok június 13-i száma például a koronázási öltözékekről közöl terjedelmes cikket, amelyből az alábbiakban az Erzsébet ruházatáról szóló passzust idézem: „A nagy pompáról, melynek a nemzeti ünnep alatt tanúi voltunk, igen sokat lehet írni, mert az öltözékek fénye mesés volt, s a hölgyek, férfiak egész keleti pompában ragyogtak. A koronázás alatt a legtöbb szem a Királyné felé fordult, ki bájban és fényben pompázott. Nehéz selyembe volt öltözve, ezüst bodzavirág alakú dús és művészi kivarrásokkal; hasonlóan volt diszítve az igen gazdag szegélyzet is. Elöl egy csillogó-villogó széles gyémánt vonal futott le, s hosszú, gyémántoktól ragyogó uszály követé a deli fejedelmi alakot. A gazdag hajfonatok közül gyémántok szikráztak. A hosszú fehér fátyol, gazdag himzésekkal, hullámozott és ragyogott.

Tarnóczai Géza: 150 éve történt: A kiegyezés és a koronázás – a korabeli sajtó tükrében

Hasonlíthatlan szépségű gyémánt nyakék, magyar csipke-kötény, gyémántokkal hintve, növelék a kápráztató fényt. A Lloyd épület erkélyén Királyné ő Felsege már egyszerűbb túll ruhát viselt, fehér fátyollal. A királyi ebédnél azonban ismét az első öltönyt vette föl.”¹¹

Ugyancsak részletes beszámolót közölnek a koronázási ajándékokról. Ezek közül a legjelentősebb a gödöllői Grassalkovich-kastély volt, melyet Grassalkovich Antal építtetett a XVIII. században, s most a magyar nemzet koronázási ajándékaként került a királyi pár birtokába. Nem kétséges, hogy ezzel a gesztussal Erzsébetnek akartak elsősorban örömet szerezni, akinek egyik korábbi magyarországi látogatása alkalmával nagyon megtetszett a fővároshoz közeli kastély, de férje anyagi okokra hivatkozva nem mutatott hajlandóságot annak megvételére. Az alábbiakban álljon itt néhány érdekesség a koronázási ajándékokról, a Fővárosi Lapok alapján: „... A megyék is kitétek magukért, és lehetett látni egészen új alakokat az ország minden részéből. Ezek vitték a koronázási ajándékok legelsejét: az ország minden részeinek hódolatát. A viszonaajándék is a legszebb volt: a király kinyilatkoztatá, hogy a nép meglegedésében fogja találni legfőbb boldogságát. (...) Irtunk a nép ajándékairól a Királynak, most a Király ajándékáról is akarunk írni, melyet a nép fiának szánt. Micsoda ez? A mint beszélik: ő Felsege kitűnő miniatúr-arcképe ily felirattal: "Ferenc József Deák Ferencnek". És még valami. Halljuk, hogy fenséges Királyasszonyunk saját maga készít kézi munkát a nagy férfiú számára. Nem hiába ország bölcse ő, de jól számított. Nem kell neki cifra szalag, rendjel és cím. Így aztán kap most valamit, a mi mind ennél sokkal, sokkal többet ér. Hisz mily értékes volna ily kezektől ily ajándék még akkor is, ha Ő Felsege nem is volna Királyné.”¹² S az uralkodói gesztusoknak ez csak egy része volt. Az igazán nagy hatású és szimpátiát keltő tetről már a Fővárosi hírek című rovatában számolt be a lap: „Mi koronázta meg a koronázást? Az a tény, melylyel a Király és a Királyné az ország ajándékát visszaadták. A Király – gr. Andrássyhoz intézett kéziratában – kijelenti, hogy "atyai szívének nincs forróbb óhajta, mint az, hogy a múlt szomorú eseményeinek nemcsak következményei megszűntessenek, de szenvedései is enyhíthessenek." Ez óhajtaástól vezérltetve, az ország által átadott ötvenezer aranyat tehát "a volt honvédek árvái, özvegyei, munka- és keresetképtelenné vált rokkantjainak fölsegelésére kívánja fordíttatni", az összeg legcélszerűbb kezelésével a magyar kormányt bizva meg. Királyné ő Felsege is "örömmel csatlakozik" e kézirat tartalmához, s az 50,000 darab koronázási aranyat szintén e célra kívánja fordíttatni. Mily lelkesedést fog ez gerjeszteni az országban mindenütt! Nincs, a ki ezután kételkedhetné a kiegyezés teljes őszinteségében, s a ki meg ne lenne nyugtatva, hogy az idő valóban jobbra fordult. Egy másik kézirat szerint: minden politikai vád folytán, vagy sajtóvétség miatt hozott vagy elrendelt ítélet azonnal meg szűntetett, az elkobzott javak visszaadtnak, a külföldön tartózkodók az országba szabadon visszatérhetnek, s a mi a legszebb az egész kéziratban: bűnbocsánatról szó sincs. E kéziratok a kiengesztelő béke valódi fehér lobogói. Hála és köszönet érte a hontalanok, nemes szenvedők, a honvéd özvegyek, árvák és rokkantak nevében. E tény koronázta meg a koronázást!”¹³ Az előzmények ismeretében nem meglepő, hogy Magyarországon az emberek többségének az volt a meggyőződése: ez az elhatározás is Erzsébet műve.

S ha már szót ejtettünk a császári pár májusi, ünnepélyes bevonulásáról, idézzük ehelyütt a frissen megkoronázott királyi pár június 12-i elutazásának momentumait is: „Még egyszer fölzajlott az éljenzés, s még egyszer fölcsillámlott a multkori kivilágítás a főváros egy részében. A koronázás fényes kelő nap volt történelmünkben. De nemcsak erkölcsileg – anyagilag is az volt. Régi, ősi fényünket, mely eltemetve volt húsz év óta, újra kifejtettük. Ez értelemben tegnapelőtt este láttuk a tündöklés utolsó sugarait. A királyi pár gyászos családi események által készítve, elhagyták az országot és Bécsbe siettek.” (Az említett gyászos családi esemény a következő volt: meghalt Albrecht főherceg legkisebb lánya, a 18 éves

Tarnóczai Géza: 150 éve történt: A kiegyezés és a koronázás – a korabeli sajtó tükrében

Matild, aki egyébként Umberto trónörökösnek, a későbbi olasz királynak volt a menyasszonya. Az történt, hogy amikor a főhercegnő el akarta rejteni apja elől a tiltott cigarettát, könnyű batisztruhája tüzet fogott, s a lány egy szempillantás alatt égő fáklyává változott.¹⁴ Még ugyanebben a hónapban két újabb tragédia történt a rokonságban: 1867. június 18-án Queretaróban a köztársaság hívei agyonlőtték Ferenc József öccsét, Miksát, aki III. Napóleon biztatására vágott bele a mexikói kalandba, s lett rövid időre az ország császára. Június 26-án meghalt Sissi nővérének, Ilonának a férje, Thurn und Taxis herceg is, akivel pedig igen boldog házasságban éltek.¹⁵ „Hogy ily rövid idő alatt is mily gyökeret vert a pesti népben a ragaszkodás a föl Kent király iránt, azt láttuk tegnapelőtt este. A tolongó zsbongást az ünnepélyek alkalmával még lehetett a páratlan látványoknak tulajdonítani; de tegnapelőtt este is, midőn nem volt pompa, hosszan elterjedve, csoport csoportba nyúlva állt, a tömeg mindkét oldalán az egész vonalnak, melyen a távozók – a lánchidtől a pályaudvarig – végig kocsiztak. És itt állt órákig, csupán hogy még egy éljent kiálthasson. (...) Jön egy egyszerű, cimertelen kocsi is, inas nélkül, livrée nélkül; kiszáll belőle egy egyszerű, fekete öltözékű férfi: a miniszterelnök, ki ma minden áron ismeretlen akart maradni a nép előtt, és elkerült mindent, a sárga livréet is, a miről máskor megismerik. De hiába! midőn kiszáll, megismerik tizen, húszan, éltetik hangosan, s utánuk az egész tömeg, és gyűrűzve, mint hullámok, ha kő esik beléjük, terjed az éljenzés. A nemes gróf most egyike a legnépszerűbb férfiaknak; talán a legnépszerűbb. – Nem hízelgés kép mondjuk, mert hozzá tesszük, hogy e népszerűség nem anyira jutalmazás, érdem kitüntetése, mint inkább a remény, hit és bizalom előlege, és meg vagyunk győződve, hogy a nemes gróf ezt tudja jól, és a kormány támaszát mindenkor a népben fogja keresni, viszonzva ennek szeretetét. Egyszerre távolról föl zajlott és mindinkább tömörült az éljenzés, mely a koronás pár kocsiját kísérte; Ő Felsőgök kiszállván, egy darabig megálltak, úgy hogy sokan láthatták őket. A Királyné szemében köny ragyogott. (...) Volt itt egy küldöttség is – lehetek vagy százan –, ezek egyszerűek voltak nagyon; némelyik még a kezét, lábát is ott feledte valamelyik csatamezőn, harcolván a hazáért honvédek voltak, s köszönetüket jöttek tanúsítani, nem anyira a kegyes ajándékért, mint inkább az ezzel együtt adott ünnepélyes elismeréséért amaz elvnek, mely egykor anyi hőst teremtett – úgy szólván – a semmiből. E tény által lehullott az utósó sorompó is nemzet és király közt. A királyi pár beszállván a diszes udvari kocsiba, folyton állva maradt, és a fényes társaság üdvözleteit szívélyesen viszonzá.”¹⁶

A hivatalos álláspontot tükrözte tehát a korabeli sajtó hangvétele, amikor beszámolt a hazánk számára valóban sorsdöntő történésekről. A középkori külsőségeket felvillantó fényes esemény, a koronázás méltán váltott ki óriási érdeklődést. Erzsébet szimpátiája a magyarok irányában köztudomású volt, ami rendkívüli népszerűségét is megmagyarázza. A magyar törekvések felkarolásával – túl a körülmények kényszerítő erején – neki is szerepe volt a kiegyezés létrejöttében. A magyarok régóta vágytak arra, hogy a dinasztia valamelyik tagjára kiterjeszthessék szeretetüket, és Ferenc József – 1848-1849 emléke és személyiségének vonásai okán – nem volt alkalmas erre. Az uralkodó tehát megkapta a kötelező tiszteletet – vonzó hitvese pedig a szeretetet, amelyet a magyarok érdekében tett erőfeszítése miatt megérdemelt. A lojális frázisokkal teli cikkeket olvasva sem feledkezhetünk meg róla, hogy Magyarországon azért akadtak jócskán, akik nem voltak megelégedve a kiegyezéssel (a közös ügyi törvényjavaslat parlamenti vitájakor például 209 képviselő szavazott igennel, 89-en szavaztak ellene, 83 képviselő pedig tartózkodott¹⁷), mivel az nem elégíthette ki a nemzeti önmegvalósítás teljességét. S bár az újonnan létrejött rendszer konszolidált jog- és életviszonyokat teremtett, lehetővé tette a jelentős gazdasági fellendülést, Magyarországon 1867 után is 1848 tudta igazán kiváltani az érzelmi azonosulást.¹⁸

IRODALOM

- *Fővárosi Lapok* (1864–1903). Szerk.: Tóth Kálmán. Kiad.: Emich Gusztáv.
- Gróf Corti Egon Cäsar (1989): *Erzsébet*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest.
- GERŐ András (1999): *Ferenc József, a magyarok királya*. Pannonica Kiadó, Budapest.
- HAMANN, Brigitte (1998): *Erzsébet királyné*. Aquila Könyvkiadó, Debrecen.
- *Hazánk s a Külföld* (1865–1872). Szerk.: Szokoly Viktor. Kiad.: Emicz Gusztáv.
- SOMOGYI Éva (1989): *Ferenc József*. (Magyar História életrajzok) Gondolat, Budapest.

JEGYZETEK

¹ SOMOGYI Éva (1989): *Ferenc József*. Gondolat, Budapest, 140. (Magyar História életrajzok)

² SOMOGYI (1989) 150-151.

³ GERŐ András (1999): *Ferenc József, a magyarok királya*. Pannonica, Budapest, 145-146.

⁴ *Fővárosi Lapok*, 1867. 4. évf. 426. old. (1867. május 9.)

⁵ HAMANN, Brigitte (1998): *Erzsébet királyné*. Aquila Könyvkiadó, 264.

⁶ *Hazánk s a Külföld*, 1867. 3. évf., 371. (1867. június 13.)

⁷ *Fővárosi Lapok*, 1867. 4. évf., 526. (1867. június 8.)

⁸ *Hazánk s a Külföld*, 1867. 3. évf., 373 (1867. június 13.)

⁹ *Fővárosi Lapok*, 1867. 4. évf., 531. (1867. június 9.)

¹⁰ *Hazánk s a Külföld*, 1867. 3. évf., 370. (1867. június 13.)

¹¹ *Fővárosi Lapok*, 1867. 4. évf., 539. (1867. június 13.)

¹² *Fővárosi Lapok*, 1867. 4. évf., 535. (1867. június 12.)

¹³ *Fővárosi Lapok*, 1867. 4. évf., 535. (1867. június 12.)

¹⁴ Gróf Corti Egon Cäsar (1989): *Erzsébet*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 150.

¹⁵ Gróf Corti Egon (1989) 154.

¹⁶ *Fővárosi Lapok*, 1867. 4. évf., 542. (1867. június 14.)

¹⁷ Somogyi (1989) 153.

¹⁸ Gerő (1999) 181-182.